

Náhrada za užívání majetku v konkursní podstatě

Je-li do konkursní podstaty sepsán majetek, jenž zůstal ve vlastnictví třetí osoby, nepojí se možnost správce konkursní podstaty domáhat se po této osobě peněžité náhrady za užívání takového majetku (ať již ve formě bezdůvodného obohacení nebo jiného typu nároku) bez dalšího s vlastním soupisem majetku, nýbrž až se skutečnostmi, jež mohou vzejít z postupu podle § 18 odst. 4 ZKV.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Cdo 3233/2007, ze dne 30.7.2009)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce Ing. J. K., CSc., jako správce konkursní podstaty úpadkyně E. G., a. s., zastoupeného JUDr. K. U., advokátem, proti žalovaným 1/ Ing. I. K., 2/ D. J., zastoupené Ing. J. J., o zaplacení částky 75.000,- Kč s příslušenstvím každou ze žalovaných, vedené u Okresního soudu v Chebu pod sp. zn. 15 C 133/2006, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 27. března 2007, č. j. 56 Co 657/2006-61, tak, že rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 27. března 2007, č. j. 56 Co 657/2006-61 a rozsudek Okresního soudu v Chebu ze dne 21. září 2006, č. j. 15 C 133/2006-36, se zrušují a věc se vrací soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Rozsudkem ze dne 21. září 2006, č. j. 15 C 133/2006-36, zamítl Okresní soud v Chebu žaloby, kterými se žalobce (správce konkursní podstaty úpadkyně E. G., a. s., domáhal po každé ze žalovaných (1/ Ing. I.K. a 2/ D. J.) zaplacení částky 75.000,- Kč s úrokem z prodlení ve výši 2% ročně od 1. listopadu 2004 do zaplacení.

Soud při posuzování důvodnosti žalobou uplatněného nároku vyšel zejména z toho, že:

1/ Usnesením ze dne 23. ledna 2004, č. j. 29 K 23/2003-133, prohlásil Krajský soud v Plzni konkurs na majetek úpadkyně a správcem její konkursní podstaty ustanovil žalobce.

2/ Podle soupisu majetku konkursní podstaty úpadkyně z 30. července 2004 sepsal správce konkursní podstaty úpadkyně do konkursní podstaty úpadkyně také rodinný dům čp. 292 se stavební parcelou číslo 1025, přičemž výlučnou vlastnící těchto nemovitostí je první žalovaná, dále rodinný dům čp. 293 se stavební parcelou číslo 1024, přičemž výlučnou vlastnící těchto nemovitostí je druhá žalovaná, a pozemky parcelního čísla 1344/2, 1345/2, 1345/23, 1345/24, 1345/25 a 1345/26, nacházející se v rovnodílném podílovém spoluvlastnictví žalovaných (všechno nemovitosti podrobněji označené v rozsudku soudu prvního stupně).

3/ Žalované vedou se žalobcem ve věcech vedených u Krajského soudu v Plzni pod sp. zn. 55 Cm 10/2005 a 55 Cm 9/2005 spory o vyloučení těchto nemovitostí ze soupisu majetku konkursní podstaty úpadkyně, přičemž vylučovací spory nejsou dosud skončeny.

Na tomto základě soud uzavřel - cituje ustanovení § 18 odst. 3 a § 19 odst. 3 zákona č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“) - že po podání vylučovací žaloby není správce konkursní podstaty oprávněn s nemovitostmi nakládat a není tudíž oprávněn z nich brát užitky ve formě nájemného. Závěry obsažené v rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 2086/2000 (jde o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. května 2002, uveřejněný pod číslem 27/2003 Sbírkou soudních

rozhodnutí a stanovisek - dále též jen „R 27/2003“) vycházejí podle soudu z dikce § 19 ZKV, který ještě neobsahoval odstavec 3 a proto nejsou ve věci uplatnitelné. Proto žalobu o zaplacení částek představujících bezdůvodné obohacení žalovaných, jež mělo vzejít z toho, že nemovitosti užívaly i v době srpna až října 2004, ačkoliv v té době s nimi mohl nakládat pouze žalobce, zamítl.

K odvolání žalobce Krajský soud v Plzni v záhlaví označeným rozsudkem potvrdil rozsudek soudu prvního stupně.

Odvolací soud přitakal závěrům soudu prvního stupně, maje žalobu minimálně za předčasnou. Uvedl, že soupisem nemovitostí do konkursní podstaty úpadkyně neztratily žalované vlastnické právo k nim a jsou proto oprávněny předmět svého vlastnického práva užívat (v intencích § 123 zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku - dále též jen „obč. zák.“), přičemž k omezení vlastnického práva a oprávnění z něj vyplývajících lze přistoupit pouze na základě zákona. Ustanovení § 19 odst. 3 ZKV podle mínění odvolacího soudu neumožňuje správci konkursní podstaty úpadce, aby po dobu trvání řízení o vylučovací žalobě zasahoval do práv vlastníka věci na její držení a užívání. Odvolací soud měl též za správný úsudek, podle kterého závěry obsažené v R 27/2003 nejsou na daný případ aplikovatelné.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c/ zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), namítaje (posuzováno z hlediska obsahu dovolání), že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (tedy, že je dán dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.) a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Konkrétně dovolatel kritizuje názor odvolacího soudu, že ve věci nejsou uplatnitelné závěry obsažené v R 27/2003. Zdůrazňuje, že podle v řízení provedených důkazů a prohlášení stran je zřejmé, že po soupisu nemovitostí do konkursní podstaty nedal žalovaným (v souladu s ustanovením § 18 odst. 3 ZKV) souhlas k užívání nemovitostí a že žalované s ním odmítly uzavřít nájemní smlouvy k nemovitostem, čímž se bezdůvodně obohacují na úkor konkursní podstaty.

Dodává, že měl-li odvolací soud žalobu za „minimálně předčasnou“, měl podle ustanovení § 109 odst. 2 písm. c/ o. s. ř. řízení v dané věci přerušit do pravomocného skončení řízení o vyloučení nemovitosti z konkursní podstaty.

Žalované ve vyjádření navrhují dovolání zamítnout jako nedůvodné, akcentujíce, že R 27/2003 vychází ze zákona o konkursu a vyrovnání ve znění účinném do 31. března 1998, tedy před vložení ustanovení § 19 odst. 3 ZKV a není proto na daný případ použitelné. Důvod přerušovat řízení do skončení řízení o vylučovací žalobě podle nich dán nebyl, neboť vylučovací žaloba neřeší vlastnické vztahy k věcem.

Zákonem č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčním zákonem), byl s účinností od 1. ledna 2008 zrušen zákon o konkursu a vyrovnání (§ 433 bod 1. a § 434), s přihlédnutím k § 432 odst. 1 insolvenčního zákona se však pro konkursní a vyrovnací řízení zahájená před účinností tohoto zákona (a tudíž i pro spory vedené na jejich základě) použijí dosavadní právní předpisy (tedy vedle zákona o konkursu a vyrovnání, ve znění účinném do 31. prosince 2007, i občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. prosince 2007).

Nejvyšší soud shledává dovolání přípustným podle § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř., jelikož napadené rozhodnutí odporuje jeho předchozí judikatuře.

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o.

s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (a se zřetelem ke způsobu, jímž byla založena přípustnost dovolání, ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

Podle ustanovení § 14 odst. 1 písm. a/ věty první ZKV má prohlášení konkursu na majetek dlužníka mimo jiné i ten účinek, že oprávnění nakládat s majetkem podstaty přechází na správce.

Z ustanovení § 18 odst. 3 ZKV se dále podává, že jakmile je věc, právo nebo jiná majetková hodnota zapsána do soupisu, může s ní nakládat pouze správce nebo osoba, již k tomu dal správce souhlas.

Dle ustanovení § 19 odst. 3 ZKV pak platí, že do uplynutí lhůty k podání žaloby a po dobu do pravomocného skončení řízení o žalobě nesmí správce věc, právo nebo jinou majetkovou hodnotu zpeněžit ani s ní jinak nakládat, ledaže tím odvrací hrozící škodu na majetku, který je předmětem žaloby.

V této podobě platila citovaná ustanovení již v době prohlášení konkursu na majetek úpadkyně a později nedoznala změn.

Již v R 27/2003 pak Nejvyšší soud formuloval a odůvodnil závěr, podle kterého je správce konkursní podstaty úpadce i v průběhu sporu o vyloučení věci ze soupisu majetku konkursní podstaty oprávněn věc držet, užívat a požívat její plody a užitky (např. ji pronajímat a inkasovat nájemné), a to bez zřetele k tomu, zda je úpadce vlastníkem věci.

Jakkoli šlo o závěr vzešlý z výkladu zákona o konkursu a vyrovnání ve znění účinném do 31. března 1998, skutečnost, že jej Nejvyšší soud pokládá za prosaditelný i po změnách zákona o konkursu a vyrovnání provedených s účinností od 1. května 2000 zákonem č. [105/2000](#) Sb. (a to i doplněním § 19 ZKV o výše citovaný odstavec 3), měla být soudům nižších stupňů zřejmá již z toho, že uvedené rozhodnutí bylo uveřejněno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek přes tyto změny (po nich), v roce 2003.

To se dále podává i z důvodů rozsudku Nejvyššího soudu uveřejněného pod číslem 43/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2007, sp. zn. 33 Odo 86/2006 a z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. listopadu 2008, sp. zn. 29 Odo 1051/2006 (jež jsou veřejnosti k dispozici na webových stránkách Nejvyššího soudu). Z takto ustálených judikatorních závěrů obecných soudů vychází i judikatura Ústavního soudu (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 19. června 2007, sp. zn. II. ÚS 659/04 a ze dne 23. srpna 2007, sp. zn. II. ÚS 645/2006, jež jsou veřejnosti k dispozici na webových stránkách Ústavního soudu)

Podstata konfliktu řešeného v R 27/2003 se totiž doplněním § 19 ZKV o odstavec 3 nezměnila.

Smysl omezení obsaženého v ustanovení § 19 odst. 3 ZKV tkví v tom, že do uplynutí lhůty k podání vylučovací žaloby a po dobu do pravomocného skončení řízení o takové žalobě nesmí správce konkursní podstaty konkrétního úpadce (s tam popsanou výjimkou) se sepsaným majetkem naložit způsobem, jenž by učinil vylučovací žalobu bezpředmětnou. Na závěru, že (již) soupisem majetku do konkursní podstaty přišel o právo s tímto majetkem nakládat vyučovatel (srov. § 18 odst. 3 ZKV), se

tím nic nezměnilo. Z ustanovení § 19 odst. 3 ZKV závěr, že podáním vylučovací žaloby se toto oprávnění vyučovateli obnoví, neplyne a argumentace soudů nižších stupňů tak vede do slepé uličky; směřuje k absurdnímu a neudržitelnému závěru, že s majetkem ve vlastnictví třetí osoby sepsaným do konkursní podstaty úpadce nemůže nakládat ani vlastník (od soupisu) ani správce konkursní podstaty (od podání vylučovací žaloby) a k brání plodů a užitků sepsaného majetku tak není po dobu trvání řízení o vylučovací žalobě oprávněn nikdo.

K tomu, že přes nepřesné legislativní vyjádření (ve smyslu jejich rozčlenění) vlastnických oprávnění v textu § 123 obč. zák. se nakládáním s věcí v právní teorii chápe i její nájem, srov. např. Eliáš, K. a kolektiv: Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 1. svazek. 1. vydání. Linde Praha, a. s., Praha 2008, str.526-527 nebo Švestka, J. - Spáčil, J. - Škárová, M. - Hulmák, M. a kol: Občanský zákoník I. Komentář. 1. vydání, Praha, C. H. Beck 2008, str. 624).

Právní posouzení věci soudy nižších stupňů proto v dotčeném směru neobstojí a dovolání je důvodné.

Nejvyšší soud dodává, že je-li do konkursní podstaty sepsán majetek, jenž zůstal ve vlastnictví třetí osoby, nepojí se možnost správce konkursní podstaty domáhat se po této osobě peněžité náhrady za užívání takového majetku (ať již ve formě bezdůvodného obohacení nebo jiného typu nároku) bez dalšího s vlastním soupisem majetku (jak argumentuje dovolatel), nýbrž až se skutečnostmi, jež mohou vzejít z postupu podle § 18 odst. 4 ZKV (včetně řešení otázky, zda v případě, že jde o nemovitost sloužící k bydlení třetí osoby a členů její domácnosti, obstojí úsudek, že k jejímu vyklizení má /mělo/ před zpeněžením dojít bez zajištění bytové náhrady).

Podrobnější úvaze na dané téma brání skutečnost, že ze skutkového stavu věci zjištěného soudy nižších stupňů zatím neplyne, z jakého důvodu byly nemovitosti ve vlastnictví žalovaných vlastně sepsány do konkursní podstaty úpadkyně; zda proto, že správce konkursní podstaty má toto vlastnictví za pouze domnělé, proto, že jde ve vztahu ke konkursním věřitelům o vlastnictví nabyté neúčinným právním úkonem pozdější úpadkyně nebo proto, že jde o majetek zajišťující pohledávky vůči úpadkyni a správce konkursní podstaty postupoval podle § 27 odst. 5 ZKV. Každá z těchto typových situací má či může mít ve vztahu k nároku uplatňovanému žalobou jiné řešení.

Vzhledem k tomu, že rozsudky soudů nižších stupňů v závěru o nemožnosti aplikovat na věc R 27/2003 neobstojí a že absence dalších skutkových údajů neumožňuje Nejvyššímu soudu vyslovit se po překonání nesprávného úsudku soudu nižších stupňů více o povaze uplatněného nároku, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), pro vadné právní posouzení věci zrušil rozsudky soudů obou stupňů (včetně závislých výroků o nákladech řízení) podle § 243b odst. 3 o. s. ř. a věc vrátil k dalšímu řízení okresnímu soudu.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušení řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)

- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)
- [Ustanovení zástupce](#)
- [Náhrada škody](#)